

Broj: 05-305/25-2793/2

06.06.2025. godine

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ JAVNOJ RASPRAVI

Nacrt Strategije razvoja ženskog preduzetništva u Crnoj Gori 2025-2028. godina, sa Akcionim planom 2025-2026

Posljednjih godina evidentan je rast učešća žena u preduzetničkom ekosistemu Crne Gore, što je rezultat koji ohrabruje i potvrđuje ulogu i značaj ukupnih procesa vezanih za implementaciju politike i programske podrške ženskom preduzetništvu. Mogućnosti razvoja ženskog preduzetništva još uvijek nisu u potpunosti iskorištene. To znači da aktivnosti u ovoj oblasti treba nastaviti i dodatno razvijati, kako bi se žene podstakle na pokretanje i registrovanje novih biznisa, a privrednice koje su već na tržištu podržale u aktivnostima razvoja i unapređenja poslovanja.

Crna Gora prepoznaje izazove sa kojima se žene, odnosno žene preduzetnice, suočavaju u oslobađanju svojih preduzetničkih potencijala i razvoju svojih poslovnih ideja i biznisa. Tokom 2024 godine započete su aktivnosti na izradi novog strateškog dokumenta. Strategija razvoja ženskog preduzetništva 2025-2028 je već treći nacionalni strateški dokument u nizu, nakon prethodna dva koja su usvojena za period 2015-2020. god. i 2021-2024. god. Razvoj ženskog preduzetništva i ekonomsko osnaživanje žena predstavlja jedan od reformskih prioriteta svake vlade u prethodno pomenutom periodu. U tom kontekstu, težnja je da se unaprijede uslovi koji će omogućiti podsticanje razvoja ženskog preduzetništva i smanjivanje rodnog jaza. U tom kontekstu, nacionalni pristup i dalje se zasniva na tri prioriteta: politička participacija, ekonomsko osnaživanje žena i borba protiv rodno zasnovanog nasilja, zasnovano na identifikovanju uzroka rodne neravnopravnosti.

Implementacija prethodne Strategije razvoja ženskog preduzetništva Crne Gore (2021-2024) je u velikoj mjeri doprinijela napretku u razvoju i promociji ženskog preduzetništva u Crnoj Gori. Strategija je bila usmjerena na kreiranje podsticajnog poslovnog ambijenta te kreiranje i implementaciju sistemskih programske i institucionalne podrške u cilju razvoja, održivosti i konkurentnosti preduzetništva žena kao generatora otvaranja novih radnih mjesta i ukupnog privrednog rasta Crne Gore. U tom kontekstu, Strategija je utvrdila sljedeće strateške prioritete: Izgradnja ambijenta povoljnog za održivi razvoj ženskog preduzetništva; Obezbjedjivanje boljeg pristupa finansijama i jačanje konkurentnosti ženskog biznisa; Zagovaranje interesa i pozicioniranost žena preduzetnica. Realizacijom strategije i pratećih akcionih planova omogućen je napredak u razvoju ženskog preduzetništva na šta ukazuju i odgovarajući međunarodni i nacionalni indikatori i statistički podaci.

Strategija ženskog preduzetništva u Crnoj Gori 2025-2028. je usklađena sa metodologijom iz Uredbe o načinu i postupku izrade, usklađivanja i praćenja sprovođenja strateških dokumenata (Službeni list Crne Gore br. 54/2018) kojom se definiše okvir i proces kreiranja strateških dokumenata. Takođe, izrada Strategije je pratila Smjernice za pripremu strateških dokumenata (Vlada Crne Gore usvojila na sjednici održanoj 04.04.2023). Pri izradi Strategije vodilo se računa o ključnim nacionalnim i strateškim dokumentima EU i UN i preporukama koje u sebi prepoznaju politiku razvoja malih i srednjih preduzeća i ženskog preduzetništva, održivog inkluzivnog razvoja, obrazovanja, zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa.

Izrada nove Strategije ženskog preduzetništva 2025-2028 je utemeljena na rezultatima ex-post evaluacije koja sadrži sveobuhvatnu analizu postojećeg stanja ženskog preduzetništva u Crnoj Gori i implementacije politike i programske podrške namjenjene ženama preduzetnicama, odnosno usmjerene na osnaživanje preduzetnica. Na osnovu analize su utvrđeni ključni nalazi (postignuća, naučene lekcije i izazovi) i specifični

zaključci, odnosno preporuke i prioriteti budućeg razvoja i koji se transformišu u okvir politike i strateške pravace razvoja ženskog preduzetništva.

U sljedećem četvorogodišnjem periodu neophodno je učiniti napor da se SŽP dizajnira i implementira na višem nivou. Kako bi implementacija bila u skladu sa raspoloživim kapacitetima, smatramo da je neophodno primijeniti fazni pristup. U prve dvije godine nastavilo bi se sa implementacijom SŽP na istim osnovama kao i u prethodnom periodu, ali bi taj period bio i u funkciji pripreme za realizaciju podrške usmjerene ka višim razvojnim fazama biznisa žena preduzetnica. U drugoj fazi, na osnovu srednjoročne evaluacije, prešlo bi se na realizaciju kompleksne programske podrške i pune transformacije biznisa, a koja bi uticala na poboljšanje poslovnih performansi i rast konkurentnosti biznisa žena preduzetnica.

Strategija definiše okvir, strateške i specifične ciljeve, odnosno mjere podrške razvoja ženskog preduzetništva u periodu 2025-2028. god., zasnovane na analizi stanja, kao i indikatora uticaja i učinka koji doprinose efikasnoj implementaciji politike. Sastavni dio Strategije predstavlja dvogodišnji Akcioni plan za njenu implementaciju za 2025-2026.godinu. Akcionim planom su utvrđene konkretne aktivnosti čija realizacija doprinosi ostvarenju utvrđenih ciljeva. Akcionim planom se definišu indikatori rezultata, vremenski period realizacije i potrebna finansijska sredstva za njihovu realizaciju na godišnjem nivou.

Strateški značaj ovog dokumenta, u procesu dizajna i strukture i orijentacije ka implementacije okrenute ka rezultatima, zahtevao je široke konsultacije sa svim ključnim akterima, resornim institucijama iz javnog sektora koje su od značaja za učešće u izradi politike ženskog preduzetništva, sa predstavnicima biznis asocijacija, udruženja žena preduzetnica, nevladinog sektora i međunarodnih organizacija u cilju integrisanja svih institucionalnih, organizacionih i finansijskih resursa ka efektivnom i efikasnom razvoju politike ženskog preduzetništva. U tom cilju je formirana Radna grupa za izradu Strategije koja broji 34 člana i koja je sastavljena od predstavnika institucija javnog sektora, poslovnih asocijacija, nevladinog sektora i međunarodnih organizacija, a sve u cilju obezbjeđenja konsultativnog procesa od samog početka izrade dokumenta do završene faze, javne rasprave i formalnog usvajanja od strane Vlade Crne Gore.

Metodološki pristup izrade Strategije

U procesu izrade Strategije, urađena je detaljna ex-post analiza prethodne strategije razvoja ženskog preduzetništva u skladu sa najvišim međunarodnim standardima i primjerima dobre prakse. Svrha evaluacije Strategije je da se bolje razumiju sprovedene aktivnosti, postignuti rezultati i izgledi za uticaj i održivost, kao i ograničenja i koristi od implementacije Strategije. Evaluacijom je utvrđen nivo implementacije Strategije, ostvarenost ciljeva i indikatora, te efektivnost i efikasnost procesa praćenja i izvještavanja. Evaluaciono istraživanje je kvalitativno, utemeljeno na opisnim podacima čiji je primarni zadatak da objasni iskustvo i interpretira realizaciju, osvijetli praksu, kompetencije, pruža kritički osvrt, zaključke i izazove u području potreba u predmetnoj oblasti. Analiza je deskriptivna i pruža pregled politike, iskustava, potreba, stavova. Ona je i kvantitativna da bi se moglo dublje sagledati među korisnicima realni opseg performansi mjera, učinci, promjene.

Aktivnosti na pripremi i kreiranju Strategije realizovane su kroz sljedeće faze:

Faza I - Formiranje radne grupe za izradu Strategije: U cilju što kvalitetnije izrade samog strateškog dokumenta formirana je Radna grupa za izradu Strategije razvoja ženskog preduzetništva 2025-2028. godine. Članove radne grupe čine predstavnici resornih ministarstava koji se bave politikom razvoja ženskog preduzetništva, udruženja poslovnih žena, udruženja poslodavaca, poslovnih asocijacija, međunarodnih donatora i nevladinog sektora.

Faza II – Analitička osnova: Urađena je **Ex-post evaluacije Strategije ženskog preduzetništva 2021-2024**, korišćena je metodologija OECD DAC-a (OECD Development Assistance Committee) šest standardnih kriterijuma za ocjenjivanje, a to su: relevantnost, koherentnost, efektivnost, efikasnost, uticaj i održivost. Sekvence rada u izvođenju evaluacije su uključivale:

- Početni brifing sa predstavnicima Ministarstva ekonomije;
- Pregled Strategije ženskog preduzetništva i okvirnog Akcionog plana za implementaciju, kao i godišnjih izvještaja o ostvarenosti SŽP;
- Analiza i revizija evaluacionih pitanja, identifikacija kriterijuma procjene;

- Individualne konsultacije i prikupljanje informacija na osnovu unaprijed pripremljenog Upitnika koji je dostavljen svim ključnim akterima;
- Analiza međunarodnih izvještaja i benchmark analiza;
- Izrada nacrtu izvještaja o evaluaciji;
- Identifikacija ključnih nalaza, izvođenje naučenih lekcija i definisanje specifičnih zaključaka i preporuka;
- Priprema prezentacije i integracija nalaza u Okvir politike za naredni period;
- Sastanak Radne grupe, prikupljanje povratnih informacija i finalizacija okvira politike.

Faza III - Izrada završnog Izvještaja koji je sadržao analizu trenutnog stanja u oblasti ženskog preduzetništva, kao i koncept Strategije. U ovoj fazi definisani su strateški, operativni ciljevi i mjere koje treba da doprinesu razvoju ženskog preduzetništva.

Faza IV - Kreiranje nacrtu SŽP i konsultacije: U procesu kreiranja prvog nacrtu Strategije, održane su dodatne konsultacije sa predstavnicima svih relevantnih institucija koje se bave politikom razvoja ženskog preduzetništva u cilju detaljnog sagledavanja polaznih osnova i definisanja prioriteta za naredni period; Svi relevantni nalazi koji su uključeni u nacrt Strategije i predstavljaju osnov za naredni krug individualnih i grupnih konsultacija sa predstavnicima resorno odgovornih ministarstava i institucija, biznis asocijacija, međunarodnih donatora i nevladinog sektora u procesu formulisanja dvogodišnjeg Akcionog plana za sprovođenje Strategije;

Faza V - Javna rasprava: Nacrt Strategije razvoja ženskog preduzetništva 2025-2028. godine sa dvogodišnjim Akcionim planom za sprovođenje, u skladu sa crnogorskim zakonodavstvom, prezentovan je najširoj javnosti. Proces javne rasprave trajao je 20 dana (od 12. maja do 2. juna 2025. godine) i omogućio javnosti da dostavi komentare i sugestije na nacrt Strategije. U okviru ove faze organizovana su dva događaja (prvi 12. maja, a drugi 2. juna 2025. godine) na kojima je predstavljena Strategija. Sve primjedbe i komentari dobijeni tokom ovih događaja su evidentirani, a relevantne sugestije su ugrađene u finalnu verziju Strategije. Tokom trajanja Javne rasprave pristigla su 3 pisana komentara.

PROCES JAVNE RASPRAVE

Ministarstvo ekonomskog razvoja je, u skladu sa odredbom člana 10 Uredbe o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija ("Službeni list CG", broj 41/18), uputila Nacrt Strategije razvoja ženskog preduzetništva u Crnoj Gori za period 2025. do 2028. godine na Javnu raspravu. Javna rasprava je trajala 20 dana, u periodu od 12. maja do 2. juna 2025. godine.

Javna rasprava imala je za cilj da se u proces kreiranja Strategije razvoja ženskog preduzetništva 2025-2028. godina, osim predstavnika javnog sektora, prevashodno omogući uključivanje predstavnika privatnog sektora, stručne i šire javnosti.

Javni poziv za učešće u Javnoj raspravi upućen je organima, organizacijama, udruženjima, pojedincima medijima i svim zainteresovanim stranama, objavljivanjem na web stranici Ministarstva ekonomskog razvoja i na portalu e-uprave, dana 12.05.2025. godine, kako bi se uključili u javnu raspravu i pružili svoj doprinos unapređenju kvaliteta teksta Strategije razvoja ženskog preduzetništva u Crnoj Gori 2025-2028. godina, a sve u cilju omogućavanja optimalnog uvida i davanja prijedloga, komentara i sugestija na strateški dokument.

Javna rasprava, u trajanju od 20 dana od dana objavljivanja javnog poziva, zaključena je 2. juna 2025. godine.

Javna rasprava o Nacrtu Strategije razvoja ženskog preduzetništva u Crnoj Gori 2025-2028. godine započela je sjednicom koja je održana u formi okruglog stola, a koju je Ministarstvo ekonomskog razvoja, u partnerstvu sa Privrednom komorom Crne Gore (PKCG), organizovalo u ponedjeljak, 12. maja 2025. godine, u sali PKCG, u Podgorici. U radu sjednice su učestvovali sekretarka Koordinacionog odbora ženskog preduzetništva PKCG Ana Filipović i članice odbora, eksperti angažovani na izradi Strategije Igor Brkanović i Zvezdana Oluić, kao i članovi i članice Radne grupe Ministarstva ekonomskog razvoja za izradu izradu ovog dokumenta.

Događaj su otvorile predstavnica Ministarstva ekonomskog razvoja **Ana Šebek**, samostalna savjetnica u Direkciji za razvoj malih i srednjih preduzeća i **Jasna Pejović**, predsjednica Koordinacionog odbora PKCG

U svom uvodnom izlaganju, Ana Šebek je kazala da sjednica predstavlja događaj kojim počinje javna rasprava o Nacrtu Strategije, u trajanju od 20 dana. Ona je pozvala učesnike/ce skupa da se aktivno uključe u ovaj proces i dostave svoje komentare i sugestije, uz ocjenu da su one za Ministarstvo ekonomskog razvoja posebno važne jer dolaze i od strane žena preduzetnica, te su kao takve značajne i za kvalitetno formulisanje i implementaciju nove strategije u narednom četvorogodišnjem periodu. Šebek je istakla da je ovo treća u nizu strategija koje se bave razvojem ženskog preduzetništva u Crnoj Gori, od kojih je prva usvojena prije 10 godina i odnosila se na period 2015-2020.

– Posljednjih godina evidentan je rast učešća žena u preduzetničkom ekosistemu Crne Gore, što je rezultat koji ohrabruje i potvrđuje ulogu i značaj ukupnih procesa vezanih za implementaciju politike i programske podrške ženskom preduzetništvu – naglasila je Šebek. Ona je ocijenila da se u tom dijelu već vide veliki pomaci, naročito u dijelu programske podrške dobijene sa državnog i lokalnog nivoa, kao i od strane IRF/Razvojne banke.

Prilikom otvaranja sjednice, prisutnima se obratila i predsjednica Koordinacionog odbora ženskog preduzetništva PKCG Jasna Pejović koja je zahvalila Ministarstvu ekonomskog razvoja na dosadašnjoj saradnji, kao i prilici da se, kroz ovaj zajednički događaj, Nacrt Strategije po prvi put prezentuje članicama Koordinacionog odbora i ukupnoj javnosti.

– Strategija predstavlja osnov za planirano, sistemsko i održivo unapređenje ženskog preduzetništva u naredne četiri godine, kroz konkretne mjere podrške, institucionalnu saradnju i strateške ciljeve koji će omogućiti veću ekonomsku participaciju žena – rekla je Pejović.

U nastavku rada, ekspert Igor Brkanović, konsultant na izradi Nacrta Strategije, detaljno je objasnio proces izrade ovog dokumenta, osvrnuo se na naučene lekcije tokom implementacije prethodne strategije, te predstavio strateške ciljeve, mjere i aktivnosti. Uz ocjenu da je Crna Gora lider na Zapadnom Balkanu po pitanju razvoja ženskog preduzetništva, istakao je da se u orijentaciji politike ženskog preduzetništva mora razmišljati o tome kako podići konkurentnost i inovativnost, odnosno unaprijediti njegove kvalitativne i kvantitativne performanse da bi ono raslo. Brkanović je kazao da su strateški ciljevi nove Strategije usmjereni na unapređenje poslovnog ambijenta i preduzetničkog ekosistema koji podržava žensko preduzetništvo u svim fazama razvoja, zatim na podršku tranziciji ka zelenom i digitalnom poslovanju, te jačanje poslovnog udruživanja i umrežavanja žena i internacionalizaciju poslovanja. Prema podacima iz Nacrta Strategije, žene u Crnoj Gori su vlasnice više od 25% mikro, malih i srednjih preduzeća i čine oko 32% registrovanih preduzetnika. Iako ovi podaci ukazuju na određeni napredak, još uvijek postoji značajan prostor za rast, posebno kada je riječ o inovacijama, konkurentnosti i izvoznom potencijalu ženskih biznisa. Kreditna zaduženost firmi u većinski ženskom vlasništvu i dalje je višestruko manja u odnosu na firme u vlasništvu muškaraca, što ukazuje na potrebu za dodatnim mjerama finansijske inkluzije. Prioriteti nove Strategije ženskog preduzetništva su: unaprijeđen poslovni ambijent i institucionalna infrastruktura - od nacionalnog do lokalnog nivoa, programska podrška usmjerena ka razvoju i rastu inovativnih potencijala, mješoviti finansijski instrumenti i proizvodi, podizanje znanja i vještina usmjerenih ka digitalizaciji i zelenom poslovanju, poslovna organizovanost, internacionalizacija, promocija, platforme i digitalni alati, koordinacija i monitoring implementacije. Tokom prezentacije, Brkanović je naglasio važnost uspostavljanja održivih i koordinisanih mehanizama podrške, te istakao da se pun preduzetnički potencijal žena i ukupan napredak u ovoj oblasti mogu ostvariti samo ako se strateški povežu svi akteri - od institucija i udruženja, do žena preduzetnica na terenu.

Nakon prezentacije, uslijedila je veoma konstruktivna diskusija tokom koje su učesnici/e postavljali pitanja i saopštili određene sugestije i komentare od kojih je, u daljoj procedure, jedan dio uključen u finalni dokument Strategije.

U toku trajanja Javne rasprave, Ministarstvo ekonomskog razvoja organizovalo je još jedan događaj - sjednicu članova/ica Radne grupe za izradu Strategije razvoja ženskog preduzetništva, koja je održana u

ponedjeljak, 2. juna 2025. godine, u prostoru Naučno tehnološkog parka Crne Gore, u Podgorici. Tom prilikom, posebno je akcentovan sadržaj Nacrta Akcionog plana (AP) za implementaciju Strategije u periodu 2025-2026. godine, odnosno njegova finalizacija. U toku diskusije, predstavnica Ministarstva ekonomskog razvoja Ana Šebek i ekspert Igor Brkanović ukazali su na određene aktivnosti koje treba dodatno precizirati i/ili dopuniti, a u nadležnosti su institucija/organizacija čiji predstavnici/ce participiraju u radu Radne grupe. Veći broj tih aktivnosti dopunjen je i unijet u AP na samoj sjednici, dok je za par preostalih dogovoreno da ih članovi/ce dopune neposredno po završetku sastanka.

U procesu Javne rasprave, na adresu Ministarstva ekonomskog razvoja su pisanim putem pristigle određene sugestije i komentari koji su, kao takvi, predstavljeni u nastavku ovog Izvještaja.

Učesnici javne rasprave saglasni su u ocjeni da Nacrt Strategije razvoja ženskog preduzetništva za period 2025-2028. godine predstavlja veoma kvalitetan dokument koji odgovara sadašnjem trenutku, kao i potrebama preduzetnica i MMSP koja su u vlasništvu i/ili kojima rukovode žene. U tom smislu, očekuje se da će usvajanjem ove Strategije Crna Gora dodatno ojačati institucionalne temelje za ravnopravno učešće žena u ekonomskom razvoju zemlje. Sve navedeno dodatno upućuje na neophodnost unapređenja međusobne saradnje institucija, naročito ministarstava, kako bi se po tom osnovu osigurala koordinirana pomoć i obezbijedila snažnija programske podrške usmjerena na realizaciju budućih preduzetničkih inicijativa žena – i onih koje pokreću i onih koje ulažu u razvoj postojećeg biznisa.

KOMENTARI NA TEKST STRATEGIJE RAZVOJA ŽENSKOG PREDUZETNIŠTVA 2025-2028

KOMENTAR	LICE/INSTITUCIJA	ODGOVOR	REVIZIJA TEKSTA
Komentar 1: U okviru Mjere 2.2.2 Programska podrška usmjerena na zeleno poslovanje ženskog biznisa, predlažem Aktivnost 2.2.2.1 Edukacija za izradu ženskih biznis planova usmjerenih na jačanje otpornosti na klimatske promjene. Obrazloženje: Daje značajan doprinos Mjeri 2.2.2 jer kombinuje preduzetništvo, održivost i osnaživanje žena. Takva edukacija pomaže ženama da razviju konkretne ideje, pristupe finansiranju i dugoročno doprinesu klimatskoj otpornosti svojih zajednica. Komentar 2: U okviru Mjere 2.2.2 Programska podrška usmjerena na zeleno poslovanje ženskog biznisa, predlažem Aktivnost 2.2.2.2. Promocija ženskih biznisa koji jačaju klimatsku otpornost. Obrazloženje: Daje značajan doprinos Mjeri 2.2.2 jer obuhvata sljedeće biznise koji su održivi i odgovaraju potrebama lokalnih i drugih zajednica: Održiva poljoprivreda i proizvodnja hrane, Reciklažni biznisi, Obnovljiva energija, Zelena gradnja, Očuvanje vodnih resursa, Ekoturizam I očuvanje prirode, IT I klimatske inovacije.	Slavica Striković, nezavisna konsultantkinja, trenerica, EPAL ambasadorka	Prihvaćeni Komentar 1 i Komentar 2 obzirom da se prepoznaju mogućnosti za dodatno unapređenje okvirnih uslova za unapređenje programske podrške	Komentar 1 i 2 Tekst revidiran u segmentu teksta Operativnog cilja 2 gde se naglašava Programsko podržavanje zelenog poslovanja ženskog biznisa fokusira se na podršku ženama koje žele da investiraju i razvijaju biznise usmjerenih na jačanje otpornosti na klimatske promjene... U istom delu teksta je i naglašen značaj promocije ženskih biznisa koji jačaju klimatsku otpornost
Komentar 1: Operativni cilj 2.1. Bolji pristup finansijama – učinak Povećan broj žena korisnica kredita dodati indikator Broj odobrenih kredita nosiocima žiga Ženski biznis. Obrazloženje: Kao nosilac ideje o formiranju Žiga Ženski biznis, smatram da kod definisanih indikatora koji se odnose na ovaj cilj je potrebno je definisati i pratiti pored, broja i vrijednosti kredita odobrenih preduzećima u vlasništvu i/ili koje vode žene i koliko je odobrenih kredita preduzećima koji su nosioci žiga Ženski biznis za definisani period. Dakle, ideja o formiranju žiga Ženski biznis je upravo nastala u cilju da se stvore uslovi za lakši pristup finansijama preduzetnicama, imajući u vidu da je to zapravo prva velika prepreka sa kojom se one susreću i zbog kojih se u praksi nije realizovalo dosta biznis ideja. Da bi ovaj Žig zaista doživio prave benefite smatram da je jako bitno da imamo i tu statistiku, koja će ohrabriti sve mlade djevojke i žene da	Dragana Bulatović, ISOMONT doo Unija mladih preduzetnika Crne Gore	Komentar 1 nije prihvatljiv. U ovom trenutku nije moguće prihvatiti predloženi indikator s obzirom da ne postoji evidencija i baza	Komentar 1 Nema revizije teksta Komentar 2 Revizija teksta je izvršena u poglavlju 2.1. segment koji se odnosi na tekst o žigu Ženski biznis i predstavljena je

krenu u preduzetničke vode, da uporedo se upoznaju sa definicijama i zadovolje kriterijume navedene u međunarodnom dokumentu IWA 34, kako bi stekli uslove da dobiju žig Ženski biznis, a sa druge strane postojeće preduzetnice da podstakne da apliciraju za žig Ženski biznis, kako bi im se olakšao pristup finansijama te kako bi brže i lakše mogle da realizuje ideje za unapređenje biznisa. U okviru ovog istog cilj, kod učinka - Povećan broj žena korisnica finansijske podrške MER i IRF/RBCG, takođe je bitno da imamo podatke koliko je bilo preduzeća koje su nosioci Žiga Ženski biznisa koji su dobili ovu vrstu podrške iz istog razloga koji je naveden u prethodnom pasusu. Na ovaj način možemo dugoročno da utičemo na smanjenje još uvijek izrazito velikog jaza, kada govorimo o broju preduzeća Kojima upravljaju muškarci i preduzeća, koji prema definicijama navedenim u međunarodnom dokumentu IWA 34, spadaju u kategoriju žena preduzetnica. U konačnom ovakve podatke možemo da koristimo i za uporednu statistiku, kada govorimo o međunarodnom upoređivanju podataka o ženskom preduzetništvu i pristupu finansijama ali i o unapređenju rodne ravnopravnosti. Komentar 2: Operativni cilj 2.1. Bolji pristup finansijama – učinak Povećan broj privrednica nositeljki žiga Ženski biznis – razmotriti mogućnost da troškovi realizacije procesa prijave, provjere, izdavanja i održavanja Žiga Ženski biznis budu “pokriveni” iz budžeta Crne Gore. Obrazloženje: Unaprijediti proceduru prijave, provjere ispunjenosti kriterijuma, dodjele ali i održavanja Žiga Ženski biznis, u kontekstu da Vlada Crne Gore obezbijedi budžet za realizaciju ovih procesa. Na ovaj način će moći da više preduzeća aplicira za Žig (samim tim definisani targeti u Strategiji bi bili brže ostvareni), i neće broj dodijeljenih žigova zavisi, kao što je trenutna situacija, od visine finansijske podrške koju obezbijeduje EBRD-a i Vlada Ujedinjenog Kraljevstva, što je zaista ograničavajući faktor, već da to bude projekat na nacionalnom nivou, na kojem mogu uvijek da apliciraju sve žene preduzetnice koje smatraju da ispunjavaju kriterijume koji su navedeni u međunarodnom dokumentu IWA 34 i da je taj proces prijave, provjere, dodjele ali i održavanja Žiga, za njih, besplatan.		podataka o dodeljenim kreditima nosiocima žiga Ženski biznis, pa je nemoguće kreirati indikator sa odgovarajućim početnim i ciljanim vrijednostima. Ukoliko se takva evidencija uspostavi, nakon srednjoročne evaluacije SŽP moguće je razmotriti predlog Komentar 2 je prihvatljiv i u skladu je sa težnjom da se nakon realizacije projekata koji se finansiraju od strane donatora nastavi sa aktivnostima kao redovnim aktivnostima	mogućnost da se nakon donatorske podrške ispitaju mogućnosti ključnih aktera i nosioca politike da se institucionalno, organizaciono i finansijski podrži pomenuta aktivnost
---	--	--	---

		pojedinih nosilca politke ženskog preduzetništva	
U skladu sa instrukcijama vezano za komentare aktera datim na sastanku u Privrednoj komori, ovim putem dostavljamo komentare na Nacrt Strategije razvoja ženskog preduzetništva u Crnoj Gori za period 2025–2028. Predložene sugestije za izmjene odnose se na projekte i inicijative koje sprovode BI Communication i BI Consulting, a tiču se usklađivanja načina na koji su njihovi koncepti i rezultati predstavljeni – kako bi bili ujednačeni sa načinom predstavljanja ostalih pomenutih aktera u relevantnim cjelinama dokumenta. 1. Na strani 11. Smatramo da treba dodati informaciju o tome da smo mi partneri na projektu. Saglasnost su potvrdili i iz SCC-a, kako na sastanku u PKCG, tako i u direktnoj komunikaciji. Rečenica koju treba dodati glasi: Partner na projektu je BI Communication u saradnji sa Business Intelligence Consultingom. 2. Na strani 32 opis platforme Top Women Business Montenegro bi trebalo preciznije dati, kao što su opisani rezultati prethodno predstavljenih udruženja, odnosno postojeći tekst zamijeniti sljedećim: Top Women Business Montenegro (TWBM) je originalna platforma osnovana 2022. godine s ciljem praćenja i promocije ženskog preduzetništva u Crnoj Gori. Svake godine, TWBM objavljuje uporedne analize o broju i strukturi preduzeća kojima upravljaju žene i preduzeća u vlasništvu žena, koristeći blago modifikovanu i lokalno prilagođenu međunarodno priznatu definiciju IWA 34. Podaci se redovno dijele sa zainteresovanom javnošću i donosiocima odluka. Na osnovu ove analize, TWBM sprovodi rangiranje najuspješnijih mikro, malih, srednjih i velikih preduzeća koja su u ženskom vlasništvu i kojima upravljaju žene, te dodjeljuje priznanja TWBM Awards. Sve navedeno publikuje se u TWBM godišnjem biznis časopisu, u kojem se, pored analiza i rangiranja, predstavljaju dobitnice priznanja, druge uspješne poslovne žene, ženske poslovne inicijative i asocijacije, te teme relevantne za osnaživanje ženskog biznisa. U tri dosadašnja izdanja predstavljene su 64 privrednice. Pored toga, TWBM organizuje godišnje panel-diskusije o promjenama u poslovnom ambijentu i vidljivosti ženskog preduzetništva, kao i edukativne programe, uključujući predavanja relevantnih nacionalnih i međunarodnih stručnjakinja i stručnjaka.	Ljiljana Burzan Nikolić, izvršna direktorica BI Consulting	Komentar1 Nije prihvatljiv Komentar 2 Nije prihvatljiv Komentar 3 Nije prihvatljiv Komentare nije moguće prihvatiti s obzirom da je sadržina pomenutih inicijativa i podrške ženskom preduzetništvu u tekstu SŽP, imajući u vidu strateški i okvirni karakter nacionalnog dokumenta, adekvatno predstavljena sa aspekta njihovog sadržaja i obuhvata.	Komentar 1 Nema revizije teksta Komentar 2 Nema revizije teksta Komentar 3 Nema revizije teksta Komentar 4 Nema revizije teksta

Na prikazu dolje u crvenoj boji je aktuelni tekst, a žutom osijenčen onaj koji mi smatramo da je usklađen sa predstavljanjem drugih. (slijedi snimak ekrana tj. screenshot) 3. Na istoj strani, u uokvirenom dijelu, treba drugačije definisati TWBM platformu. Zapažamo da je projekat EmpowerHER koji je naveden poslije TWBM predstavljen tako što piše ko ga je pokrenuo i ne pominju se partneri (inače, među partnerima te platforme je i i TWBM i Žig Ženski biznis), a BI Consulting im obezbjeđuje podatke) onda i TWBM treba da bude predstavljen na takav način i da glasi: Platformu Top Women Business Montenegro (TWBM) pokrenuo je BI Communication u saradnji sa Business Intelligence Consultingom 2022. godine i za tri godine u okviru nje dodjeljeno je ukupno 20 priznanja i to crnogorskim MMSP u vlasništvu žena i MMS i velikim preduzećima kojima upravljaju žene. Na prikazu dolje u crvenoj boji je aktuelni tekst, a žutom osijenčen onaj koji mi smatramo da je usklađen sa predstavljanjem drugih. (slijedi snimak ekrana tj. screenshot) 4. Na kraju, vjerujemo da je korisno i u Indexu na strani 2 dodati i stavku: TWBM – Top Women Business Montenegro. (slijedi snimak ekrana tj. screenshot)		Komentar 4 Nije prihvatljiv U samom tekstu je predstavljena pomenuta skraćenica	